

Jichák, Rivka és az ideális párválasztás

„És bevitte Jichák [Rivkát] anyja, Sára sátrába, és vette Rivkát feleségül, és megszerette őt. És megvigasztalódott Jichák anyja után.” (Mózes 1., 24:67)

Számos magyarázó rámutat a szokatlan sorrendre: Jichák először vette feleségül Rivkát, és csak utána szerette meg.

Ezzel ellentétben legtöbbször azt gondoljuk, hogy a szeretetnek (vagy még inkább: szerelemnek) a házasság előtt kell következnie.

Nem véletlenül vált Jichák az „*elrendezett házasság*” [siduch] tórai előképévé. Az ő házasságáról az apja gondoskodott – ellentétben például Jákobéval, melyről a következő héten olvashatunk.

Mindenekelőtt fontos tisztázni egy közkeletű félreértést: a Tóra egyáltalán nem támogatja azt, hogy az ember egy idegennel, vagy olyasvalakivel házasodjon össze, aki iránt nem érez rokonszenvet és/vagy vonzalmat.

„Tilos az embernek megházasodnia anélkül, hogy látná a másikat. Nehogy kivetnivalót találjon benne és taszítsa őt. Hiszen a Tóra azt mondta: szeresd felebarátodat mint magadat.” (Kidusin 41a, Mózes 3., 19:18 alapján)

Ebből a magyarázatból megérthetjük, hogy nemcsak az a probléma, ha úgy házasodjunk meg, hogy a másik felet egyszer sem láttuk, hanem az is, hogy már láttuk, de nem volt alkalmunk kellőképpen megismerni. Ez az indoklásból derül ki, hogy el kell érni a célt, hogy szeretni tudjuk a másikat. Ehhez pedig alaposan meg kell ismerjük őt.

Farnadi-Jerusalími Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

Szerelmi házasság?

A világban elterjedt – szekuláris – nézet az, hogy az ideális házasság a szerelemből fejlődik tovább.

Ez a gondolkodásmód azonban csak a házasság kezdetére összpontosít. Ha ennél messzebbre pillantunk, a későbbi fázisokba, akkor azt látjuk, hogy egy jó, tudatos házasság úgy jön létre, hogy már az elején a vég-ső cél és a hosszú távú perspektíva az, ami a házasuló felek szeme előtt lebeg.

Fájdalmasan sok házasság ugyanis a mai világban egyáltalán nem végződik olyan rózsásan, ahogyan a hollywoodi történetekben elkezdődik.

Mi az oka ezeknek a családi tragédiáknak, melyeket sokszor a gyermekek sínylenek meg?

Az, hogy a házasuló felek nem illenek össze.

Nem olyan szemmel néznek egymásra az első perctől fogva, mint házasulni kívánó felekre. Az a sík, amin a szerelem, vonzalom, lángolás, érzelem, gondolatvilága, lebeg, teljesen más sík, mint a jó tulajdonságok és a mindennapi együttélés síkja.

Emberismeret vagy emberszeretet?

Az emberismeret egy olyan képesség, melyre mindannyiunknak szüksége van.

Ez azért is fontos, hogy saját magunkat kellőképpen megismerjük: a gyengeségeinket és az erősségeinket – hogy saját magunkat jól tudjuk kezelni. Mi magunk olyan emberek legyünk a magunk és mások számára, akivel érdemes együtt dolgozni, létezni.

Ezzel párhuzamosan az is kulcsfontosságú, hogy más emberek hiányosságait is képesek legyünk észrevenni.

Első pillantásra ez a cél egyáltalán nem tartozik a Tóra által kijelölt pozitív célok közé. Mesélik a Chidusé HáRimról, az első géner rebberől (Jichák Meir Alter, 1799-1866), hogy egyáltalán nem örült annak, amikor úgy alakult, hogy vallási vezetőként kell folytatnia.

Hiszen előtte évekig dolgozott azon, hogy megszerezze a „jó szem” tulajdonságát, és az embereket mindig pozitív színben láthassa. Most azonban rabbiként „munkaköri kötelessége”, hogy odafigyeljen rájuk, és kijavítsa a hibáikat, kritikával vagy más ráhatással.

A Tóra arra tanít minket, hogy jó szemmel tekintsünk másokra:

„Igazságosságban [kedvezően] ítéld meg embertársadat.” (Mózes 3., 19:15)

Másrészt viszont a rosszat is meg kell tudni látnunk benne:

„Feddve fedd embertársadat, de ne vigyél rá vétket.” (Mózes 3., 19:17)

Kritikus ismerkedés

Ez két fontos gyökér, két egymással szemben¹ álló pólus, amit fontos megfelelő egyensúlyba hoznunk.

Azáltal, hogy megfeddjük a másikat, és elmondjuk neki, hogy milyen hiányosságot vettünk észre benne, azáltal jót teszünk vele. Hiszen ennek a kijavítása az ő és a környezete hasznára válhat. Mindez lehetetlen anélkül, hogy észre ne vennénk benne a rosszat.

¹ Ám a Tóra szövegében egymáshoz igen közel állnak.

Ugyanennek a mondatnak a második fele: „*ne vigyél rá vétket*”. Egy fontos értelmezés szerint ez azt jelenti, hogy ha tudod, hogy nem lesz képes meghallgatni a feddésedet, akkor jobb, ha inkább nem is mondd:

„*Ahogyanc micva mondani egy olyan dolgot, ami meg lesz hallgatva, ugyanúgy micva nem mondani egy olyan dolgot, ami nem lesz meghallgatva.*” (Jevámot 65b)

Viszont még azt is, amit nem mondunk, nekünk magunknak tudnunk kell, azaz észre kell vennünk. Nem kerülhető meg az, hogy másokra kritikus szemmel (is) tekintsünk.

A fentebb említett „kedvező megítélés” micvája leggyakrabban olyan esetre vonatkozik, amikor a másik félreérthetően viselkedik: ha akarjuk, a rosszat vesszük benne észre, ha akarjuk, a jót. Ilyen esetre mondja a Tóra, hogy a pozitívra összpontosítsunk.

Amikor az ember házastársat keres, akkor azonban az a cél, hogy a lelki gyökerekig jussunk el. Azt kell megtudnunk, hogy lelkünk legmélyén összeillünk-e. Valamint fontos tudnunk arról is, ha a másik tulajdon-

ságaiban olyan komoly hiányosság van, ami veszélybe sodorja a jövőbeli családi életünket. Ebben a helyzetben a pozitív megítélés parancsolata nem érvényes.

Mennyivel fontosabb azonban ez a kapcsolat későbbi fázisában: a tényleges házasságban, a mindennapokban, ahol megannyi keserű konfliktus abból indul ki, hogy az egyik fél milyen rosszat feltételez a másikról. Hogy ő milyen rosszat akart neki.

Sajnos itt nemcsak arról van szó, hogy a vitás felek olyan feltételezést tesznek, amiről nincs tudomásuk, hanem arról, hogy az egyik ki is mondja, hogy „*nem ezt akartam, nem akartam neked rosszat*”, és a másik még mindig tovább vitatkozik: „*de igen, ezt akartad!*”

Pontosan ez a pozitív megítélés ellentéte.

Ezért fontos, hogy a kétféle pólust – kedvező és kritikus ítélezést – hogyan és mikor alkalmazzuk. Ne essünk a tudatosság alacsony szintjén megrekedő világ hibájába, akik házasság előtt veszik fel a „rózsaszínű szemüveget”, és utána pedig a bírói talárt.

KÖNYVTÁR

A mindennapi törvények útmutatója – a Misna Berura

A *Misna Berura* az egyik legkiemelkedőbb törvénykönyv a számos halachikus mű közül, melyek napjainkban is használatosak.

Szerzője *Choféc Cháim*, azaz Jiszáel Meir Kágán rabbi (Lengyelország, 1838-1933). Nagyhatású tanító volt: jesivát vezetett és számos könyvet írt különböző témákban. Nemcsak a *halachában* [vallási törvények] jelentős az öröksége, hanem a feddés és erkölcs [muszár] területén is számos fontos dologra igyekezett az emberek figyelmét felhívni.

Ezek közül is kiemelkedik a „nyelv őrzése”, azaz a *lason hárá* [rossz beszéd] tilalma, mellyel kapcsolatban maradandót alkotott. Mindenki számára ismertté tette a témát, melyről már a Talmudban is hosszan értekeznek, mégis, sok ember nem ismerte, illetve nem tartotta eléggé fontosnak.

A *Misna Berura* talán nevezhető élete fő művének. Ez egy hatkötetes „enciklopédia”, mely a *Sulchán Áruch*, az 1563-ban Joszéf Káro rabbi által írt négyrészes törvénykönyv első részének komplex magyarázata.

A négy rész közül az első az *Orách Cháim* (*Az élet útja*) címet viseli, és ez tartalmaz minden olyan törvényt, ami az imákkal, áldásokkal, zsinagógai törvényekkel, szombattal és ünnepnapokkal foglalkozik. A Misna Berura kizárólag ezt az egy részt magyarázza – 6 kötetben keresztül.

Szerkesztése első pillantásra különleges (noha azóta számos másik könyv követi ezt a módszert). A Sulchán Áruach, a kommentált alapszöveg a lapok tetején csupán néhány sor. Alatta az oldal nagy részét a magyarázatok foglalják el – három részre osztva.

Az egyik oszlop maga a *Misna Berura* szövege: egyszerű kiegészítések, magyarázatok, háttérinformációk, melyek a szöveg könnyebb megértését is segítik. A másik oszlop a *Biur Halacha*, mely azoknak íródott, akik egy-egy témában szeretnének mélyebbre ásni és még több kapcsolatos vitát megismerni.

Egy gyakori fordulat ebben a részben „szavazás”-jellegű. Például abban a híres vitában, hogy mi számít olyan területnek, ahol

nem szabad vinni szombaton? Ezt a halacha *resut hárábimnak* [közterület] nevezi. De mi számít közterületnek?

Az egyik vélemény szerint olyan terület, ahol naponta legalább 600 ezer ember áthalad². A másik vélemény szerint olyan terület, amelynek a két szemben lévő oldal közötti távolsága körülbelül nyolc méter³.

Ez igen szélsőséges, ugyanakkor jelentős vita: az egyik vélemény szerint szinte minden utca tilos, amit csak ismerünk, a másik szerint szinte minden utca szabad.

A Biur Halacha 13 véleményt sorol fel (345:7), melyek a szigorító vélemény mellett foglalnak állást, és 12 könnyítő véleményt. Ezzel együtt bizonyos különleges esetekben mégiscsak megengedi, hogy a könnyebbítő véleménye támaszkodjunk.

A Misna Berura fontos iránymutató és állomás, ugyanakkor népszerű könyve a halachikus szakirodalomnak, melyre az utóbbi időben számos kiegészítő magyarázat⁴ íródott. Ezek kiegészítik olyan kérdésekkel, amik a Choféc Cháim idejében még nem léteztek.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este** (Budapesten): 15:56-ig.

Szombat kimenetele: 17:02.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:04-ig.

Sábát sálom! Gut sábesz!

2 A pusztai vándorlás idején a hadköteles nép száma alapján.

3 Szintén a pusztai vándorlás alapján, a Szentélyhez szükséges leghosszabb deszkák hossza alapján, melyet szükséges volt átvinni a sátorok között haladó „utcákon”.

4 Ezek egyike a Dirsu, mely – köszönet adományozóinknak – a Bét Jehuda közösségben is megvan.